

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvård och fiske
Per-Olof Martinsson
031-60 52 29

Beslut
2002-10-18

511-56478-2001
1441-2210

Sida
1(12)

Naturreservatet Nääs ekhagar i Lerums kommun

Beslut om naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken

Innehåll

Beslut
Syfte
Föreskrifter för naturreservatet
Administrativa data
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Behov och motiv för skydd
Ärendets handläggning
Länsstyrelsens bedömning
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 2. Beslutskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Karta till skötselplan
Bilaga 5. Restaureringsplan för slottsparken (bifogas ej, men kan beställas)
Bilaga 7. Kortfattad sammanställning av remissvar

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att det område, som på den bifogade kartan (bilaga 2) avgränsats med streckad röd linje, skyddas som naturreservat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Reservatets namn skall vara **Naturreservatet Nääs ekhagar**.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara och hävda ett värdefullt kulturlandskap, främst hagmarksmiljöerna med sina grova ekar och andra ädla lövträd.
- Bevara och gynna förekomsten av rödlistade arter, speciellt arter som är beroende av stora grova lövträd som lavar och vedskalbaggar t.ex. läderbaggen, *Osmoderma eremita*.
- Vårda kulturhistoriska lämningar t.ex. stengärdesgårdar samt fornlämningar t.ex. rösen.
- Restaurera slottsparken i enlighet med den särskilt upprättade restaureringsplanen.
- Genom reservatet bidra till att öka förståelsen för hagmarksmiljöernas och dess arters värde och behov av hävd.
- Säkerställa området för natur- och kulturmiljöstudier samt friluftsliv.
- Följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Delar av naturreservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet skall tryggas genom att:

- Området undantas från rationellt skogsbruk och annan exploatering.
- Området sköts och vårdas i enlighet med den naturvårdsinriktade skötselplanen.
- Kulturhistoriska lämningar och fornlämningar bevaras och vårdas.
- Vårdplanen för slottsparken genomförs.
- Information och anordningar för friluftslivet tillhandahålls.

Föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 3.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden

Förutom föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det inte tillåtet att:

1. avverka, gallra, plantera eller utföra annan skogsvårdande åtgärd
2. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle
3. anordna andra än tillfälliga upplag för jordbrukets behov
4. bedriva täkt
5. schakta, tippa, dämna eller fylla ut
6. anlägga väg
7. anlägga mark- eller luftledning
8. uppföra mast, antenn eller liknande anordning
9. använda kemiska bekämpningsmedel, gödsel eller tillföra pH-reglerande medel annat än på åkermark

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd att:

10. uppföra byggnad
11. anlägga stig, promenadväg, rastplats o.dyl.
12. anlägga parkeringsplats
13. anvisa plats för eldning och tältning samt uppställning av vindskydd, husvagn etc.

Åtgärder som anges i den till detta beslut hörande skötselplanen får utföras, av naturvårdsförvaltaren eller av den som naturvårdsförvaltaren utser, utan hinder av föreskrifterna A1-3 samt A5 avseende grävning och utfyllnad för anläggning och underhåll av stigar och promenadvägar samt stängsling. Vidare får friluftsanordningar enligt den bifogade skötselplanen utföras utan hinder av föreskrifterna A11-13.

Åtgärder som anges i den särskilda vårdplanen för slottsparken (bilaga 5) får utföras utan hinder av föreskrifterna A1-3, A5 och A9 avseende grävning och utfyllnad för anläggning och underhåll av planteringar, promenadvägar och övriga föreslagna anläggningar samt A 10 avseende uppförande av växthus.

Normalt underhåll av kraft- och teleledningar samt erforderlig röjning av befintliga ledningsgator får utföras men skall föregås av samråd med naturvårdsförvaltaren. Reparation av akut uppkomna skador på kraftledningar får dock utföras utan föregående samråd. Naturvårdsförvaltaren skall informeras om genomförda akutåtgärder.

Normalt underhåll av befintliga körvägar inom området, inklusive underhållsrensning av diken, får utföras utan hinder av villkor A5.

Föreskrifterna skall inte utgöra hinder mot att det planerade viltstängslet ut mot E20 uppförs i enlighet med Vägverkets förslag d.v.s. längs reservatsgränsen samt utmed skogskanten söder om Kullaån.

Upplåtelse av mark för ridning får ske först efter samråd med Länsstyrelsen.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om skyldighet för ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla intrång inom området.

Naturvårdsförvaltaren har rätt att:

1. Märka ut reservatet.
2. Sätta upp informationstavla på plats som anges i bifogad skötselplan.
3. Utföra biotopvårdande åtgärder m.m. enligt den till beslutet hörande skötselplanen.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det inte tillåtet att:

1. skada eller föra bort döda eller levande träd, kvistar, örter eller andra växtdelar annat än bär och matsvamp för husbehov,
2. störa djurlivet genom att till exempel medvetet uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt,
3. samla, gräva fram eller plocka växter, mossor, lavar, vedsvampar eller insekter
4. göra upp eld annat än på anvisade platser
5. tälta, sätta upp vindskydd eller ställa upp husvagn annat än på anvisade platser
6. framföra fordon eller cykel utanför vägar
7. rida utanför vägar utan markägarens tillstånd
8. sätta upp skylt, affisch eller annan jämförbar anläggning eller göra inskrift
9. medföra hund som inte är kopplad

D. Fastställelse av skötselplan för naturreservatet och beslut om förvaltare av reservatet enligt 3 respektive 21 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Länsstyrelsen fastställer den bifogade skötselplanen (bilaga 3) för naturreservatets långsiktiga skötsel. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer skall gälla utan begränsning i tiden.

Naturvårdsförvaltare skall vara August Abrahamssons stiftelse. Förvaltningen innebär ansvar för genomförandet av de åtgärder som anges i skötselplanen och som markägare m.fl. förpliktigas tåla enligt föreskrifterna under punkt B ovan.

Administrativa data

Namn:	Naturreservatet Nääs ekhagar
Kommun:	Lerum
Areal:	180 ha
Fastigheter och ägare:	Näs 7:1, August Abrahamssons stiftelse
Naturvårdsförvaltare:	August Abrahamssons stiftelse

Beskrivning av naturreservatet

Naturvärden

I Lerums kommun strax öster om Floda ligger Nääs vackert omgivet av sjön Sävelången. Området ingår i en större lövskogstrakt runt sjön Mjörn som bedöms tillhöra de värdefullaste i Sverige. Den speciella faunan som är bunden till de gamla, grova ekarna i området har visat sig vara unik i ett europeiskt sammanhang. Därför har området godkänts som Natura 2000-område enligt EU:s Art- och Habitatdirektiv och även tilldelats medel för restaurering från EU:s LIFE-fond.

Området runt Nääs har under tidigare århundraden haft en mycket öppnare karaktär. De glest trädäckta hagmarkerna dominerades då som nu av grova ekar. Under senare delen av 1900-talet har hagmarkerna tyvärr tillåtits att växa igen alltmer, och området har ändrat karaktär till lövskog. Det finns dock fortfarande kvar stora natur och kulturvärden som bl.a. är knutna till de gamla jätteekarna.

Friluftsliv

Området är av stor betydelse för det rörliga friluftslivet och övrig rekreation. Det används av en bred allmänhet för promenader, naturupplevelser, utflykter, bad, musikarrangemang, teater, kursverksamhet etc.

Kulturhistoriska värden

Området utgörs av en högreståndsmiljö som sedan 1600-talet domineras av Nääs slott, som efter flera ombyggnader fick sitt nuvarande utseende 1827. Slottet är beläget högt upp på en udde i sjön Sävelången, omgärdat av öppna åkermarker, beteshagar och lövskogar.

Strax väster om slottet ligger August Abrahamsons slöjdseminarium. Seminariet bebyggelsen, som uppfördes 1874-1920, speglar de nya arkitekturideal som utvecklades kring 1850 och som kom att bryta med landsbygdens traditionella byggnadssätt. Seminariemiljön och slottsbebyggelsen med bl a slottsallén och den engelska parkanläggningen förklarades som byggnadsminne 1991.

Den rumsliga fördelningen mellan ägoslagen är väl bevarad sedan slutet av 1800-talet. De flesta agrarhistoriska lämningar inom området, såsom brukningsvägar, stengärdesgårdar och öppna diken, härrör också från denna tid.

De vidkroniga ekar som finns i lövskogar och betesmarker utgör också ett värdefullt historiskt inslag, som berättar om ett äldre, öppnare landskap.

Omgivningarna kring Nääs slott har även lämningar från såväl sten- brons- och järnålder. Äldst är spåren efter stenålderns kustbundna boplatser utmed strandzonen längs sjön. Övriga fornlämningar utgörs framförallt av gravfält, ensamliggande eller grupper av gravar (stensättningar) och ett flertal skålgropslokaler. Här finns även en mängd odlingshistoriskt intressanta lämningar. Den fossila åkermarken, vilken också är en fornlämning, är lämningar från den förhistoriska och historiska markanvändning som präglade landskapet före 1800-talets moderniserade jordbruk.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m.m.

Området ligger helt inom riksintresse för naturvård (NP 32 Säveån, Nääs, Öjared, Aspen) och för kulturmiljövård (KP30 Skallsjö Nääs mm).

Internationell betydelse

Regeringen har redovisat större delen av reservatsområdet till EG-kommissionen enligt rådets direktiv 92/43 EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda växter, Natura 2000 (regeringsbeslut 1998).

Befintliga områdesskydd

Nääs slott med byggnaderna på seminarieområdet samt stenporten, karpdammarna vid E20, allén, stenvalvsbron, murarna vid slottet samt parkanläggningen är byggnadsminnesförklarade enligt 3 kap. kulturminneslagen. Jakobstorp, Babel, Lyckhem och Kullen är dock inte inkluderade.

Behov och motiv för skydd

Markerna kring Nääs slott har höga natur- och kulturvärden ur bl. a. följande aspekter.

Botanik: På naturbetesmarkens gammelekar finns en rik lavflora med sällsynta och rödlistade arter. Bland dessa träd kan man finna några av länets äldsta ekar.

Entomologi: Inom området, och främst knutna till ihåliga gammelekar och gamla, grova alléträd finns en stor mångfald skalbaggar och andra insekter varav flera sällsynta och rödlistade arter vilket gör området till ett av Sveriges och Europas intressantaste hagmarksområden med gammelekar.

Kulturhistoria: Kulturlandskapet kring Nääs och Öjared på halvön mellan Mjörn och Sävälången återspeglar en lång kontinuerlig bebyggelseutveckling. Här finns talrika fornlämningar, äldre odlingslandskapslämningar, herrgårds- slotts- och säteribebyggelse samt torp och arrendegårdar. Nääs

slott med tillhörande flyglar, ekonomibyggnader och engelska parkanläggning har stora kulturhistoriska och arkitektoniska värden och intar en dominerande ställning i området. Nääs f.d. slöjdlärarseminarium utgör en synnerligen märklig bebyggelsemiljö med byggnader från perioden 1874-1920.

Rekreation: Slottet, slöjdseminariet och övriga anläggningar samt de omgivande ädellövskogarna och ekhagarna, uppvisar en lång rad sevärdheter, intressant kultur- och naturhistoria med många minnesmärken och floralokaler. Det finns goda möjligheter att för en större allmänhet visa upp ett sammanhängande område med kultur- och naturhistoriska minnesmärken.

Förutsättningarna för att områdets värden för natur- och kulturminnesvård skall bestå är främst att lövskogsområdena bevaras med utvecklandet av grova träd, och att naturbetesmarkerna bibehålls öppna och välhävda så att florán kan bevaras och utvecklas, samt att gammelekarna och andra grova allé- och solitärträd skyddas, och att kulturmiljöerna vårdas så att de ges en framträdande plats i landskapet.

Rationellt skogsbruk, granplantering, energiskogsodling, avverkning av lövträdsolitärer, dragning av vägar och kraftledningar, ny bebyggelse, gödsling av naturbetesmarken är exempel på åtgärder som kan påverka natur- och kulturvärden negativt. Områdets värden är också beroende av en kontinuerlig och natur- respektive kulturvårdsanpassad hävd för att bestå och utvecklas.

Ärendets handläggning

Områdets höga natur- och kulturhistoriska värden är kända sedan lång tid och finns med i dåvarande Älvsborgs läns naturvårdsplan med högsta naturvärde. I samband med genomförandet av Natura-2000 arbetet och LIFE-läderbaggeprojektet inledde Länsstyrelsen under 1996 förankringsarbete tillsammans med företrädare för markägaren August Abrahamssons stiftelse. Redan i detta skede aktualiserades planerna på att skydda området som naturreservat. Under de närmast följande åren genomfördes ett antal kompletterande inventeringar av såväl natur- som kulturmiljövärden (se litteraturlistan i skötselplanen).

Kontakter har fortlöpande skett vid samrådsmöten med markägaren och andra intressenter. Under tiden har också genomförts restaurerings- och underhållsåtgärder inom området med finansiering genom LIFE-projektet.

Värdering och förhandlingar har slutförts.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Naturvårdsverket, Lerums kommun, Skogsvårdsstyrelsen och Vägverket.

Riksantikvarieämbetet, Läns museet, Naturhistoriska museet, Polismyndigheten i Lerum, LRF, Lerums naturskyddsförening, Västergötlands ornitologiska förening, Göteborgs svampklubb, Göteborgs botaniska förening samt

Skallsjö hembygds- och fornminnesförening har fått förslaget för kännedom och möjlighet till yttrande.

August Abrahamsons stiftelse, Åke Jacobsson, Nääs ryttaförening, Lerums energi AB samt Swedia Networks AB har, som berörda mark- och sakägare, samtidigt förelagt att inkomma med eventuella synpunkter på förslaget.

De yttranden som inkommit (se bifogad sammanställning, bilaga 6) innehåller endast smärre detaljsynpunkter, som i huvudsak kunnat tillgodoses genom föreliggande beslut och skötselplan. Inga invändningar har framförts mot bildandet av naturreservatet eller mot den föreslagna skötseln av området.

Länsstyrelsens bedömning

Som framgår av ovanstående rymmer området kring Nääs slott betydande natur- och kulturmiljövärden som främst är knutna till bebyggelsen och de kringliggande, ekdominerade hagmarkerna och skogsmiljöerna. Området utgör en av värdekärnorna i lövskogstrakten kring sjön Mjörn, som anses vara av riksintresse för naturvården.

Enligt Länsstyrelsens mening föreligger ett stort allmänt intresse av att bevara områdets natur- och kulturmiljövärden. Eftersom dessa är av den karaktären att de lätt kan spolieras, t.ex. genom skogs- och jordbruksåtgärder, bör ett lämpligt skydd övervägas. Bl.a. på grund av områdets relativt stora areal och det omfattande intrång som den erforderliga skötseln innebär för att bibehålla och utveckla värdena gör Länsstyrelsen bedömningen, att området bäst ges ett långsiktigt skydd genom att naturreservat inrättas. Föreskrifterna har avvägts mot enskilda och allmänna intressen enligt 7 kap 25 § miljöbalken.

Genom att området förordnas som naturreservat kan också intentionerna i kommunens översiktsplan anses tillgodosedda, liksom hushållningsbestämmelserna i 3 kap. miljöbalken.

Upplysningar

Föreskrifterna enligt 7 kap- 30 § miljöbalken gäller omedelbart, även om de överklagas.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter. Finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva detta beslut. Eftersom reservatet består av ett av regeringen förtecknat Natura 2000-område krävs tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i området.

I de delar området som i stort skall lämnas till fri utveckling skall vindfällan och stormskadad skog lämnas. För dessa delar av området kommer det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen att efter reservatsbildningen vara statens ansvar.

Detta beslut skall kungöras i länets författningssamling.

Sakägare skall anses vara delgivna detta beslut vid det datum som beslutet blivit kungjort i dagspressen.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet. Den som har rätt att överklaga skall göra det inom tre veckor från den dag vederbörande får del av beslutet, se bilaga 8.

Beslut i ärendet har fattats av länsöverdirektören Göran Bengtsson efter förordning av naturvårdshandläggaren Per-Olof Martinsson. I handläggningen av ärendet har även deltagit naturvårdsdirektören Sven Swedberg, länsarkitekten Peter Sieurin, plan- och bostadsenheten, antikvarien Marie Odenbring-Widmark samt länsjuristen Sven Boberg, rätts- och veterinärenheten.

Göran Bengtsson

Per-Olof Martinsson

Bilaga 7

Kortfattad sammanställning av inkomna remissvar rörande förslag till beslut och skötselplan för naturreservatet Nääs ekhagar i Lerums kommun

Vägverket:

Vägverket har inget att invända mot att naturreservat bildas vid Nääs. Verket påpekar att det planerade viltstängslet på sträckan inte kommer att placeras ute vid vägen. Av kulturmiljöskäl och estetiska skäl kommer stängslet istället att placeras parallellt med det skogsbryn som löper genom reservatsområdet.

En bullervall kommer att anläggas på åkern väster om bostadshuset utmed E20 (i områdets sydvästra del).

Länsstyrelsens kommentar:

Beslutet justeras så att inga hinder föreligger för att uppföra viltstängslet och bullervallen.

Naturvårdverket avstår från att yttra sig formellt över reservatsförslaget.

Lerums kommun och Skogsvårdsstyrelsen tillstyrker bildandet av naturreservatet.

Riksantikvarieämbetet:

RAÄ vill att det av beslutet klart skall framgå var gränsen för byggnadsminnet går, t.ex. genom att beslutet om byggnadsminne med karta bifogas. Likaså skall detta klart framgå av texten i beslut och skötselplan.

Länsstyrelsens kommentar:

Beslut och skötselplan har justerats i enlighet med RAÄ's synpunkter.

Lerums naturskyddsförening:

För de delområden som reservatsförslaget omfattar har föreningen inga invändningar beträffande avgränsning, motiv och skötselplan.

Föreningen vill emellertid bestämt yrka på att reservatet skall omfatta hela Natura 200 området. D.v.s. även det område som ligger på båda sidor om vägen till Öijared närmast söder om järnvägsviadukten vid Håvared.

Länsstyrelsens kommentar:

Sumpskogen söder om järnvägen tillhör ett annat Natura 2000 område. Skyddet för detta område kommer att hanteras i särskild ordning.

August Abrahamssons stiftelse:

Förslaget till beslut bör ändras så att möjlighet att gödsla rabatterna i slottsparken medges. Skötselplanen bör medge successiv justering av mål och åtgärder för slottsparken allteftersom restaureringen fortgår.

Länsstyrelsens kommentar:

Beslut och skötselplan har justerats i enlighet med stiftelsens synpunkter med förbehållet att mål och åtgärder för slottsparken inte kan tillåtas motverka den del av naturreservatets syften som avser bevarandet av livsmiljöerna för läderbaggen.

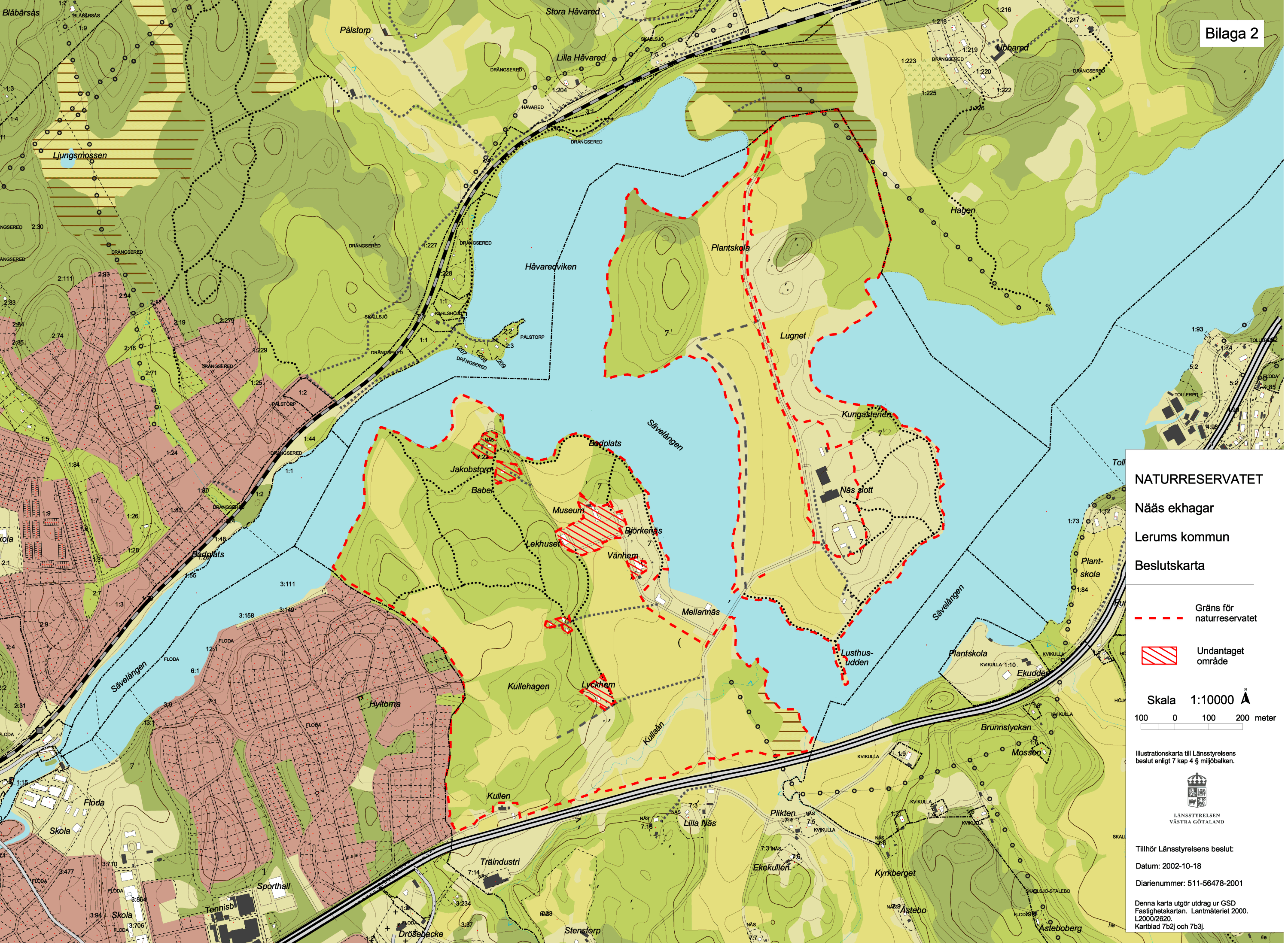
Regionmuseum Västra Götaland:

Har lämnat ett flertal synpunkter av redaktionell karaktär. Vidare har lämnats ett antal detaljsynpunkter rörande skötseln inom delar av reservatet. Museet anser också att eftersom de kulturhistoriska värdena är av så stor dignitet att de bör särskilt lyftas fram t.ex. genom informationstavlor på strategiska platser.

Länsstyrelsens kommentar:

Huvuddelen av de synpunkter som har redaktionell karaktär har justerats i enlighet med museets påpekanden.

Skötselplanen har, inom ramen för föreslagna mål och syften, modifierats för att tillgodose museets synpunkter.

NATURRESERVATET

Nääs ekhagar

Lerums kommun

Beslutskarta

Gräns för naturreservatet

 Undantaget område

Skala 1:10000

100 0 100 200 meter

Illustrationskarta till Länsstyrelsens beslut enligt 7 kap 4 § miljöbalken.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND

Tillhör Länsstyrelsens beslut:

Datum: 2002-10-18

Diarienummer: 511-56478-2001

Denna karta utgör utdrag ur GSD
Fastighetskartan. Lantmäteriet 2000.
L2000/2620.
Kartblad 7b2j och 7b3j.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Tillhör länsstyrelsens
beslut
2002-10-18

Bilaga 3
511-56478-2001
1441-2210

Sida
1(16)

Skötselplan för Nääs ekhagar i Lerums kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Syfte	3
2. Allmän beskrivning	3
2.1 Administrativa data	3
2.2 Topografi och läge	4
2.3 Geologi och hydrologi	4
2.4 Markanvändning	4
2.5 Vegetation, flora och fauna	5
2.6 Kulturhistoriska bevarandevärden	5
2.7 Friluftsliv	6
2.8 Bebyggelse och anläggningar	7
3 Mark och vegetationsvård	7
3.1 Övergripande mål	7
3.2 Generella riktlinjer och åtgärder	8
3.3 Beskrivning av skötselområden	11
4 Friluftsliv	15
4.1 Övergripande mål	15
4.2 Information och anläggningar	15
5 Dokumentation och uppföljning	15
6 Referenser	15

BILAGOR

bilaga 4	Karta till skötselplan 1:10 000
bilaga 5	Restaureringsplan för slottsparken

1. Syfte

Syftet med reservatet är att:

- Bevara och hävda ett värdefullt kulturlandskap, främst hagmarksmiljöerna med sina grova ekar och andra ädla lövträd.
- Bevara och gynna förekomsten av rödlistade arter, speciellt arter som är beroende av stora grova lövträd som lavar och vedskalbaggar t.ex. läderbaggen, Osmoderma eremita.
- Vårda kulturhistoriska lämningar t.ex. stengärdesgårdar samt fornlämningar t.ex. rösen.
- Restaurera slottsparken i enlighet med den särskilt upprättade restaureringsplanen.
- Genom reservatet bidra till att öka förståelsen för hagmarksmiljöernas och dess arters värde och behov av hävd.
- Säkerställa området för natur- och kulturmiljöstudier samt friluftsliv.
- Följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Delar av naturreservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet skall tryggas genom att:

- Området undantas från rationellt skogsbruk och annan exploatering.
- Området sköts och vårdas i enlighet med den naturvårdsinriktade skötselplanen.
- Kulturhistoriska lämningar och fornlämningar bevaras och vårdas.
- Vårdplanen för slottsparken genomförs
- Information och anordningar för friluftslivet tillhandahålls.

2. Allmän beskrivning

2.1 Administrativa data

Skyddsform:	Naturreservat. Delar av området, enligt kartan bilaga 7, utgör sedan 1991 byggnadsminne enligt kulturminneslagen.	
Naturvårdsförvaltare:	August Abrahamssons stiftelse	
Namn:	Näås slott och ekhagar	
Kommun:	Lerum	
Socken:	Skallsjö	
Kartor:	Topografisk karta: 7BSO Ekonomisk karta: 7138, 7139	
Gräns:	Se skötselplanekarta, bilaga 4	
Fastigheter och ägare:	Näs 7:1, August Abrahamssons stiftelse.	
Areal:	Totalt:	159 ha
Naturtyper:	Barrskog	ca 29,5 ha
	Lövsumpskog	ca 10,5 ha
	Ängs o hagmark	ca 46,7 ha
	Åker	ca 59 ha
	Övrig mark	ca 14 ha

2.2 Inledning

I Lerums kommun strax öster om Floda ligger Nääs vackert omgivet av sjön Sävelången. Det avgränsas i söder av motorvägen E 20 och i norr av fastigheten Öijared. Fastigheten har förvaltats av August Abrahamssons stiftelse sedan 1898. Nääs ligger i en större lövskogstrakt runt sjön Mjörn som tillhör de värdefullaste i Sverige (Leif 19). Nääs-Öijaredsområdet har länge varit känt som ett område med mycket höga natur och kulturhistoriska värden, men även som mycket viktigt för friluftslivet. Området har nu aktualiserats som naturreservat då den speciellt värdefulla faunan bunden till de gamla, grova ekarna i området har visat sig vara unik i ett europeiskt sammanhang. Därför har området godkänts som Natura 2000-område enligt EU:s Art- och Habitatdirektiv och även tilldelats medel för restaurering från EU:s LIFE-fond.

2.3 Geologi, hydrologi och topografi

Nääs berggrund ingår i den sydvästra gnejsregionen. De gnejsiga bergarterna ligger orienterade i en nord-sydlig riktning och består i områdets västra delar av gnejsig granodiorit och ljus tonalit. På udden vid Håvaredsviken finns även s.k. ögongnejs dvs. rödgrå gnejs med mikroklinögon samt grönsten i form av metagabbro på höjden. I nord-sydlig riktning skär en framträdande mylonitzon genom områdets östligaste del. Området är kraftigt påverkat av olika spricksystem.

I lågområdena domineras jordartstäcket av glaciala finleror. Dessa är idag i huvudsak åker. Övriga delar av området täcks av sandig-moig morän, ofta som ett tunt jordtäckte på urberget. Söder om Mellannäs återfinns ett post-glacialt område med grus.

I områdets sydöstra del rinner två vattendrag, Kullaån och Pliktån längst i sydost. Båda åarna rinner ut i ett kärr o sumpskogsområde.

Nääs ligger inom den nordiska terrängtyp som kallas ”kuperat skogslandskap av Dalslandstyp” (21b). Större delen av reservatet är måttligt kuperat med undantag för höjderna i reservatets nordöstra del.

2.4 Markanvändning

Området runt Nääs har under tidigare århundraden haft en mycket öppnare karaktär. Troligtvis var det mesta som inte är åker idag slätter- eller betesmark. Eken var då liksom nu ett dominerande trädslag i trakten.

Skattebönderna var förbjudna att ta ner ekarna som alltså tillhörde kronan, men efter att förbudet tagits bort har de stora hagmarksekarna successivt trängts undan och större bestånd av grova ekar finns nu kvar främst i högre ståndsmiljöer som Nääs vilka alltid varit befriade från kronans förbud.

Under senare delen av 1900-talet har hagmarkerna vid Nääs tyvärr tillåtit att växa igen eftersom hagmarksbete inte längre lönat sig och delar av om-

rådet har ändrat karaktär till lövskog. Inom vissa av dessa områden finns dock fortfarande stora natur och kulturvärden knutna till de kvarvarande gamla jätteekarna.

Odlingslandskapet kring Nääs har behållit de grundläggande karaktärsdragen sedan åtminstone 1800-talets slut. Landskapet visar tydliga spår av de jordbruksförändringar den s.k. agrara revolutionen medförde. I äldre tid utgjordes stora delar av inägomarken av lövrika slåtterängar, madängar och ekhagar. Åkermarken var koncentrerad till lättbearbetade jordar i högre liggande terräng. Under 1800-talet skedde en omstrukturering av landskapet då åkerarealen bl a genom utdikning utökades betydligt på slåttermarkernas bekostnad. Detta resulterade i dagens mer storskaliga landskap, med bl a stora sammanhängande åkerytor. De flesta åkrarna brukas fortfarande som sådana, men några används numera som betsmark

Inget aktivt skogsbruk förekommer sedan länge i reservatets västra del, redan i hushållningsplanen från 1925 anges att skogen där ska behandlas som park. Dock har försiktiga gallringar och planteringar utförts. Ek har planterats i Ennåshagen i reservatets östra del där det även finns granplanteringar.

2.5 Vegetation, flora och fauna

Reservatet består till största delen av lövskog och hagmarker i mer eller mindre öppet skick där restaurering tillbaka till en öppnare karaktär pågår. Mellan dessa ligger åkrar och bebyggelse. Ek dominerar som trädslag men al, björk, tall och gran är också vanligt förekommande. Buskskiktet domineras av hassel. Fältskiktet är övervägande av lågörtstyp.

I reservatets nordvästra del finns ett område med stora spärrgreniga ekar och lindar som varit igenväxt men som i LIFE-projektet öppnats upp och i fortsättningen ska betas. I området finns ett antal åkrar varav de södra numera används som betesmark.

Art	Kategori
<i>Arthonia cinereopruinosa</i>	Sårbar
<i>Caloplaca lucifuga</i>	Missgynnad
<i>Cladonia parasitica</i>	Missgynnad
<i>Gyalecta ulmi</i>	Missgynnad
<i>Schismatomma pericleum</i>	Missgynnad
<i>Buellia violaceofusca</i>	Missgynnad
<i>Gyalecta flotowii</i>	Missgynnad
<i>Catinaria grossa</i>	Missgynnad
<i>Sphinctrina turbinata</i>	Missgynnad

Tabell 2. Hotkategori anges för rödlistade arter (ArtDatabanken 2000): (RE) Försvunnen; (CR) Akut hotad; (EN) Starkt hotad; (VU) Sårbar; (NT) Missgynnad; (DD) Kunskapsbrist (Gärdenfors mfl. 2000). Signalartsvärde anges för signalarter: (S1) Mindre bra; (S2) Bra; (S3) Mycket bra (Skogsstyrelsen 1995). Arter i habitatdirektivet och fågeldirektivet (EU).

2.6 Kulturhistoriska förhållanden

Området utgörs av en högre ståndsmiljö som sedan 1600-talet domineras av Nääs slott. Nääs by omtalas i skriftliga källor från 1500-talet. Byns gårdar kom genom uppköp under 1500- och 1600-talet successivt att inkorporeras i

det framväxande godset Nääs. Slottet fick sannolikt sin första huvudbyggnad i början på 1600-talet. Byggnaden har dock genomgått flera ombyggnader och fick sitt nuvarande utseende 1827. Slottet är beläget högt upp på en udde i sjön Sävelången, omgärdat av öppna åkermarker, beteshagar och lövskogar.

1872 grundade ägaren August Abrahamson ett slöjdseminarium som gjorde Nääs till ett internationellt slöjdpedagogiskt centrum. Seminariebebyggelsen uppfördes 1874-1920. Trähusbebyggelsen speglar de nya arkitekturideal som utvecklades kring 1850 och som kom att bryta med landsbygdens traditionella byggnadssätt. Ett annat väsentligt inslag i miljön kring Nääs slott är den engelska parken, som bl a präglades av strävan att infoga det omgivande kulturlandskapet i parkanläggningen. En särskild restaureringsplan för delar av slottsparken har tagits fram (Waern 1991). Inom reservatsområdet finns även flera torp med välbevarad bebyggelse från 1800-talets slut. Seminariemiljön och slottsbebyggelsen med bl a slottsallén och parkanläggningen förklarades som byggnadsminne 1991.

Det tidigare starkt jordbrukspräglade landskapet vid Nääs har emellertid förändrats. Åkermarkerna hålls ännu öppna genom åkerbruk, slåtter eller bete, men det öppna och ljusa beteslandskap som långt in på 1900-talet präglade Nääs har ändrat karaktär. Stora delar av de tidigare hagmarkerna är numera bevuxna med lövskogar.

Den rumsliga fördelningen mellan markslagen är väl bevarad sedan slutet av 1800-talet. De flesta agrarhistoriska lämningar inom området, såsom brukningsvägar, stengärdesgårdar och öppna diken, härrör också från denna tid. De vidkroniga ekar som finns i lövskogar och betesmarker utgör också ett värdefullt historiskt inslag, som berättar om ett äldre, öppnare landskap.

Omgivningarna kring Nääs slott har emellertid länge utnyttjats av människan och innehåller en mängd spår av äldre markanvändning. Här finns lämningar från såväl sten- brons- och järnålder. Äldst är spåren efter stenålderns kustbundna boplatser utmed strandzonen längs sjön. Övriga fornlämningar utgörs framförallt av gravfält, ensamliggande eller grupper av gravar (stensättningar) och ett flertal skålgropslokaler. Här finns även en mängd odlingshistoriskt intressanta fornlämningar. Fossil åkermark återfinns på flera platser i form av mycket ålderdomliga röjningsrösen, röjda ytor och terrasskanter. Den fossila åkermarkens datering är osäker, men möjligen härrör denna från järnålder eller medeltid.

2.7 Friluftsliv

Området är av stor betydelse för det rörliga friluftslivet och övrig rekreation. Det används för promenader, naturupplevelser, utflykter, bad, musikarrangemang, teater, kursverksamhet etc.

2.8 Bebyggelse och anläggningar

Kulturlandskapet kring Nääs består av många karaktärsdrag t.ex. lång bebyggelseutveckling, 1800-talets omstrukturering av jordbruket, fornlämningar, agrarhistorisk kontinuitet och det f.d. slöjdläroarseminariet.

De flesta byggnaderna runt slottet är förklarade som byggnadsminne, se nedan. Dock ingår inte de gamla torpen som hyrs ut av stiftelsen.

De fossila åkermarkerna utgör en agrarhistorisk lämning från den förhistoriska och historiska markanvändning som präglade landskapet före 1800-talets moderniserade jordbruk.

3 Mark och vegetationsvård

3.1 Övergripande mål

Det övergripande målet är att bevara, restaurera och vårda ett värdefullt kulturlandskap som har ett rikt växt- och djurliv.

Avsikten är att rikta skötselåtgärderna så att viktiga drag i den rumsliga strukturen och den historiska markanvändningen bevaras och tydliggörs, och därmed öka besökarens kunskaper och förståelse för markslag och landskapselement i sitt kulturhistoriska sammanhang.

I stora delar av området får den historiska markanvändningen vara vägledande för skötseln. Syftet är dels att spegla områdets karaktär så som det såg ut åtminstone fram till 1800-talets slut, dels att skapa förutsättningar för att de värdefulla djur- och växtarter i området som är beroende av en ljus och öppen livsmiljö ska överleva i livskraftiga populationer. Med undantag för slottsparken så skall områdets karaktär vara en mosaik av öppet hagmarkslandskap, åker, löv- och blandlövskog. De f.d. ekhagarna med stora grova ekar ska åter få sin öppna karaktär, där nya ekjättar kan växa till. Miljön ska gynna en mångfald av växter och djur. Speciell hänsyn skall tas till vedlevande skalbaggar.

Prioritering

Ur kulturhistorisk synvinkel är det svårt att peka ut vissa områden som särskilt värdefulla. Det kulturhistoriska värdet ligger i hög grad i områdets mångfacetterade innehåll, som visar människans utnyttjande av marken under olika tider. Från skötselsynpunkt kan emellertid vissa områden pekas ut som särskilt viktiga.

De betade hagmarkerna kring Lugnet (område 1 e) och mellan Lyckhem och Kullen (södra delen av område 1 d) innehåller en mängd olika kulturhistoriska spår från olika tider. Även området väster om Jacobstorp och Babel är av stort kulturhistoriskt intresse pga. den välbevarade karaktären av äldre betesmark (sannolikt ännu tidigare slåttermark) med stora grova ekar och hasselbestånd (område 1 a).

3.2 Generella riktlinjer och åtgärder

Ekhagar skall hållas öppna med röjning och bete. Igenväxta områden med grova hagmarksekar ska prioriteras och så långt som möjligt återfå sin öppna karaktär. Viktigt är också att återväxten av nya hagmarksekar främjas. Stängsling av unga ekar som skydd från bete kan bli nödvändigt.

Lövskog som saknar ekjättar kan, som ett långsiktigt mål, också omföras till hagmark. Detta får dock ske på lång sikt genom successiva gallringsåtgärder. Sådana förändringar bör ske först när förutsättningar finns för fortsatt kontinuerlig hävd av områdena.

Äldre hasselbestånd behålls där de inte skuggar ek, lind, apel. Hästbete är generellt olämpligt i ekhagar då de kan skada ekarna.

Döda träd tas normalt inte ner annat än av säkerhetsskäl. De bör då i första hand kapas till högstubbar. Övrigt material från trädet kan med fördel läggas i soliga bryn samt i skuggade miljöer.

De åkermarker som idag brukas aktivt skall även fortsättningsvis ingå i växtföljd och brukas med traditionella grödor (ej t.ex. salix och julgran). Hela åkerytorna ska vara brukade så att åkrarnas fältform bibehålls.

Troligen har de idag strandnära åkrarna historiskt sett utgjort strandängar. Utifrån ett historiskt källmaterial från slutet av 1600-talet, W Trana, vet vi att en strandnära ängshävd förekom utmed Sävelången. Spåren efter denna hävd är tydlig även på häradskartan från 1890-talet.

Öppenheten ut mot sjön med möjlighet till sikt utmed sjön bedöms vara viktig för upplevelsen av hela slottsmiljön. Brynen bör därför successivt hållas efter med röjningsåtgärder. Delar av de lövbryn som har etablerats utmed sjökanten bör dock sparas för att gynna bl.a. fågellivet.

I den mån förutsättningar finns så kan delar av åkermarkerna närmast Sävelången med fördel omföras till betad ängsmark.

Övriga åkermarker ska förbli öppna och den öppna ytan får inte minska i omfattning genom att sly och buskar vandrar in. Åkermarkerna hålls öppna genom åkerbruk eller slåtter med eventuellt efterbete. Alla åkerrenar bör slås.

Ängarna skall hållas öppna med slåtter och efterbete.

Den stora lindallén skall bevaras, underhållas och förnyas vid behov. Längs med vägen mot Öijared står enstaka askar som kan lämpa sig för hamling. Övrigt sly längs med vägen bör röjas bort.

Hamlad björk har förekommit och nyhamling av björk bör övervägas i t.ex. Karlbergshagen.

Vid röjningar: Ca 10 % av det bortröjda materialet lämnas kvar på marken i mindre högar, en del i skugga och en del i sol. Övrigt flisas och transporteras bort. Gamla ekgrenar bör, där så är möjligt, lämnas kvar där de fallit. En del flis kan med fördel läggas i gamla ihåliga ekstubbar om sådana finns på platsen.

Vid gallring: Materialet förs bort. Dock kan någon enstaka grov ekstam grävas ner till hälften för att gynna vedskalbaggar.

Avverkning och röjning bör ske under höst eller vinter och uttransport av virket skall ske på tjälad eller torr mark med maskiner med lågt marktryck. Avverkningsavfall avlägsnas efter avverkningen från stigar, vägar, bäckar, diken, odlingsmarker och anläggningar såsom stengärdesgårdar. Sådant virke, stort eller smått, som legat kvar under sommaren, måste få ligga kvar till nästkommande sommar då man annars för bort nästkommande års förngring av insekter.

Vid gallring och röjning bör man eftersträva att den fossila åkermarkens former och röjningsrösen framträder samt att träd och buskar inte tillåts etablera sig på eller i dess formelement.

Stängsling: Vid allt stängselarbete skall stängseldragning göras så att inga kulturhistoriska lämningar skadas. Sträckningen ska också så långt som möjligt anpassas till gamla ägoslagsgränser. Landskapselementen bör inte borthägnas utan ingå i betesmarken.

Alla skötselåtgärder skall utföras med försiktighet så att kulturhistoriska lämningar inte förändras eller skadas.

Generella riktlinjer för forn- och kulturminnesvård

Värdefulla kulturhistoriska lämningar som t ex stengärdesgårdar, öppna diken, åkerholmar, byggnadsgrunder, odlingsrösen och brukningsvägar ska underhållas och hållas fria från träd och buskar av igenväxningskaraktär. De ska skötas på ett sådant sätt att de är väl synliga i landskapet. Med igenväxningsvegetation menas sådan vegetation som kunnat etablera sig på grund av bristande hävd. Vissa träd och buskar (främst bärande) som traditionellt har lämnats kvar intill kulturhistoriska lämningar ska inte tas bort. Vid gallring och röjning bör ett "naturligt utseende" eftersträvas, träd och buskar ska t ex inte lämnas på helt jämna avstånd från varandra.

Åkerholmar har av tradition använts som en kompletterande fodermarksreserv, och för att skapa en solbeslyst grässvål har man inte tillåtit allt för stor skuggningspåverkan.

Återväxt av nya jätteträd bör göras med hänsyn till kulturlämningarna så att de inte tillåts etablera sig i t.ex. stenkonstruktioner.

Vid dikesrensning bör diken inte breddas eller grävas djupare än till den gamla dikesbotten. Rensningen bör utföras på hösten då växt- och djurliv inte tar skada. Rensningsmassorna sprids på omgivande åker.

Fornlämningar ska hållas fria från träd och buskar av igenväxningskaraktär. Fornlämningar skyddas av kulturminneslagens bestämmelser. Alla åtgärder som rör fornlämningar måste göras med stor försiktighet så dessa inte skadas. Det kan i vissa fall finnas behov av att åtgärderna utförs i samråd med kulturhistorisk expertis på länsstyrelsen.

Huvuddelen av områdets bebyggelse ingår i det område som 1991 förklarades som byggnadsminne. Detta innebär att bebyggelsen skyddas av kulturminneslagens bestämmelser. Vid vård och underhåll av den bebyggelse som inte ingår i skyddsområdet och omfattas av skyddsbestämmelser ska traditionella material och metoder användas så att byggnadernas karaktär inte förändras.

Jakt

Förordnandet innebär inga förändringar för rådande jakt- och viltvård annat än som kan följa av föreskrifterna i beslutet för reservatet. Detsamma gäller för fisket.

Ledningar och vägar

De befintliga luftledningarna inom området påverkar landskapsbilden på ett påtagligt sätt och erfordrar fortlöpande underhåll bl.a. i form av röjning av ledningsgator.

Normalt underhåll av ledningar och erforderlig röjning av befintliga ledningsgator får utföras men skall föregås av samråd med naturvårdsförvaltaren. Reparation av akut uppkomna skador på ledningar får dock utföras utan sådant samråd. Naturvårdsförvaltaren skall informeras om genomförda akutåtgärder.

Om i framtiden fråga om ändring av ledningars sträckning eller fråga om utbyte av stolpar uppkommer bör möjligheten övervägas att flytta ledning ut ur reservatet. För flyttning av ledning inom reservatet, liksom för framdragande av luft- eller markledning i övrigt inom reservatet, erfordras dispens enligt 7 kap. 7 § miljöbalken.

Normal underhållsrensning av befintliga vägdiken är tillåten.

3.3 Beskrivning av skötselområden

Skötselområde 1 a-g

Ägoslag/naturtyp	Natura 2000-naturtyp
Blandlövhage av ek-lindtyp	9070
Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ	9070

Areal: 44,6 ha

Beskrivning: Hagar som är mer eller mindre igenväxta där ek dominerar och ställvis inblandning av andra lövträd. Område 1 a är en blandlövskog med ek varav en del jätteeckar samt lind, lönn, björk och hassel. Fältskikt med lundflora. Förekomst av *Gyalecta ulmi* (4) på jätteeck. Område 1 b har nyligen blivit röjt. Område 1 d innehåller en mängd spår av äldre markanvändning i form av bl a fossil åkermark från olika tidsperioder, ett skålgropsblock, ett gravfält och flera ensamliggande gravar. I område 1 f, som nyligen avverkats, finns en fornlämning, en stensättning. Område 1 g innehåller en mängd spår av äldre markanvändning i form av bl a fossil åkermark, bebyggelse-lämningar, stenmurar, ett skålgropsblock och minst fem gravar (stensättningar). Bitvis finns omfattande björnbärssnår, örnbräken samt sly av björk och asp. Förekomst av smörboll finns noterad här.

Skötselmål: Öppen hagmark med lövbryn och små öar av hassel och bärande träd. Äldre ekstubbar lämnas kvar. De kulturhistoriska lämningarna skall hållas fria från igenväxningsvegetation och väl synliga. Alla åtgärder måste göras med stor försiktighet så att fornlämningarna inte skadas.

Engångsåtgärder: Område 1 a: Restaurering till hagmark Vidkroniga ekar, lind och bärande träd sparas. Vissa klungor med äldre bestånd av t ex hassel kan också vara lämpliga att spara. I område 1 d flyttas stängslet så att betesfållan även omfattar gravfältet. Området gallras och röjs fritt från sly. Inom område 1 e röjs en del snår och sly.

Underhållsåtgärder: Rójning runt grova ekar, gallring, bete.

Skötselområde 2

Ägoslag/naturtyp	Natura 2000-naturtyp
Åker	-

Areal: 58,9 ha

Beskrivning: Åker, varav en del ytor nyttjas för bete.

Skötselmål: De åkrar som idag brukas aktivt ska även fortsättningsvis ingå i växtföljd och företrädesvis brukas med traditionella grödor. Åkrarna skall brukas så att åkeryornas fältform bibehålls.
Övriga åkerytor hålls öppna genom fortsatt åkerbruk eller slåtter som kan följas av efterbete.
Åkerrenar och omgivande stengärdesgårdar skall hållas fria från igenväxningsvegetation.

Engångsåtgärder: Røjning av stengärdesgårdar.

Underhållsåtgärder: Åkerbruk eller slåtter med ev. efterbete. Återkommande røjning av åkerrenar, diken, stengärdesgårdar, lövbryn utmed sjökanten m.fl. landskapselement. Røjning på åkerholmar vid behov.

Skötselområde 3 a-d

Ägoslag/naturtyp	Natura 2000-naturtyp
Blandlövskog	-

Areal: 29,4 ha

Beskrivning: Lövskog med varierande sammansättning med ek, björk, tall, rönn, asp och hassel. Vissa ytor har åtminstone delvis varit hagmark, men domineras nu av lundflora. Förhållandevis få spärrgreniga ekar förutom i kantzonen mot åkermarker. I södra delen av område 3a finns ett större fornlämningsområde med fossil åkermark bestående av 50-100 röjningsrösen och stenröjda ytor, sannolikt av förhistoriskt eller möjligen medeltida ursprung. Område 3c domineras bitvis av barrträd, i norr (3d) planterad gran och i söder ett mindre bestånd med grov tall.

Skötselmål: Lövskog med varierande trädslagsinblandning. På sikt kan områdena överföras till trädklädd hagmark, allteftersom förutsättning finns för att kunna hävda områdena. Spärrgreniga ekar, lindar, bärande träd och gamla grova tallar sparas. Kantzoner mot åker och annan öppen mark skall ha karaktär av halvöppen brynmiljö.

Engångsåtgärder: Placering av skylt om förbud att lägga trädgårdsavfall i område 3 b.

Underhållsåtgärder: Røjning av unggran. Öppna runt spärrgreniga ekar och gamla lindar främst i kantzonerna. På sikt bete på ytor som öppnas till ekhage. Alla åtgärder måste utföras med stor försiktighet så att fornlämningar inte skadas.

Skötselområde 4 a-e

Ägoslag/naturtyp	Natura 2000-naturtyp
Lövsumpskogar av fennoskandisk typ	9080

Areal: 10,3 ha

Beskrivning: Lövsumpskog med varierande sammansättning från rena albestånd till blandskog med björk, klibbal, hägg, Salix-arter, asp och ek. Bestånden 4 a-b bedöms ha betydelse för sjön Sävälångens öringpopulation.

Skötselmål: Fri utveckling i 4 a, b, d och e.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Siktrøjning vid behov i 4c. Inga åtgärder i 4a, b,d och e.

Skötselområde 5 a-b

Ägoslag/naturtyp	Natura 2000-naturtyp
Lindallé	-

Areal: 1,5 ha

Beskrivning: Allé bestående av ca 300 stycken 250-åriga lindar. En del av lindarna föll i stormen 1969 men restes igen. Värdefull för vedlevande skalbaggar (Se inventering; Vägverket -97.)

Skötselmål: Livskraftig allé av lindar med förutsättning för rik påväxt av lavar och mossor.

Engångsåtgärder: Inga

Underhållsåtgärder: Normal underhållbeskärning som främjar livskraftiga alléträd och bibehåller god säkerhet för passerande fordon och gångtrafikanter. Återkommande beskärning av vattskott så att stammarna hålls öppna för solbelysning. Slätter och røjning runt träden vid behov. Döda alléträd som tas ner skall i första hand ersättas med samma trädslag.

Skötselområde 6

Ägoslag/naturtyp	Natura 2000-naturtyp
Park	-

Areal: 12,3 ha

Beskrivning: Park med stora trädsolitärer av ek, lind m.fl. Större delen av området ingår i den park som August Abrahamsson lät anlägga efter 1868 enligt ritning av Knut Forsberg. Bl.a. finns i området spår av terrasser, gångar, eremitgrotta och dessutom gravplatsen för August Abrahamsson och dennes systerson Otto Salomon. Parken ingår i byggnadsminnet.

Skötselmål: Slottspark med stora trädsolitärer av ek, lind m.fl. Stiftelsen planerar att återställa parken till ett sent 1800-talsutseende. Särskild vård- och restaureringsplan har tagits fram för parken.

Engångsåtgärder: Befintliga grova träd skall vårdas och successivt, efter behov, skall plantering av ek och lind ske för att driva fram nya grova träd.
Restaurering av parken får ske i enlighet med den särskilda vårdplanen.

Underhållsåtgärder: Om parken restaureras skall skötsel ske i enlighet med den särskilda vårdplanen. Om parken inte restaureras skall befintliga gräsytor hävdas årligen med skärande redskap.

Skötselområde 7 a-b

Ägoslag/naturtyp	Natura 2000-naturtyp
Äng	-

Areal: 2,2 ha

Beskrivning: Ängsmark med enstaka solitära lövträd. Friskäng med bla vitgrön nattviol i den övre delen.

Skötselmål: Vålhävdad ängsmark med förutsättningar för hög artdiversitet.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Årlig slåtter och bete. Røjning vid behov.

4 Friluftsliv

4.1 .Övergripande mål

Området är av stor betydelse för det rörliga friluftslivet och övrig rekreation. Det används för promenader, naturupplevelser, utflykter, bad, musikarrangemang, teater, kursverksamhet etc.

Området ska genom sin varierande karaktär, historiska byggnader, restaurerade kulturlandskap, bra vandringsleder och goda tillgång på bra information vara både ett vackert och lärorikt område att besöka och återkomma till. Förutsättningarna för områdets olika kulturarrangemang ska bestå och utvecklas.

För att bevara ortsnamnskunskapen bör de gamla namnen på t.ex. hagar och f.d. torpplatser användas i informationsmaterial.

4.2 Information och anläggningar

Informationstavlor skall sättas upp på de platser som är markerade på skötselplanekartan (bilaga 4). Tavlorna skall utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar. De skall innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten.

Gränsmarkeringar skall utföras enligt naturvårdsverkets anvisningar.

Informationsanläggningar skall tillses regelbundet och vid behov underhållas av naturvårdsförvaltaren.

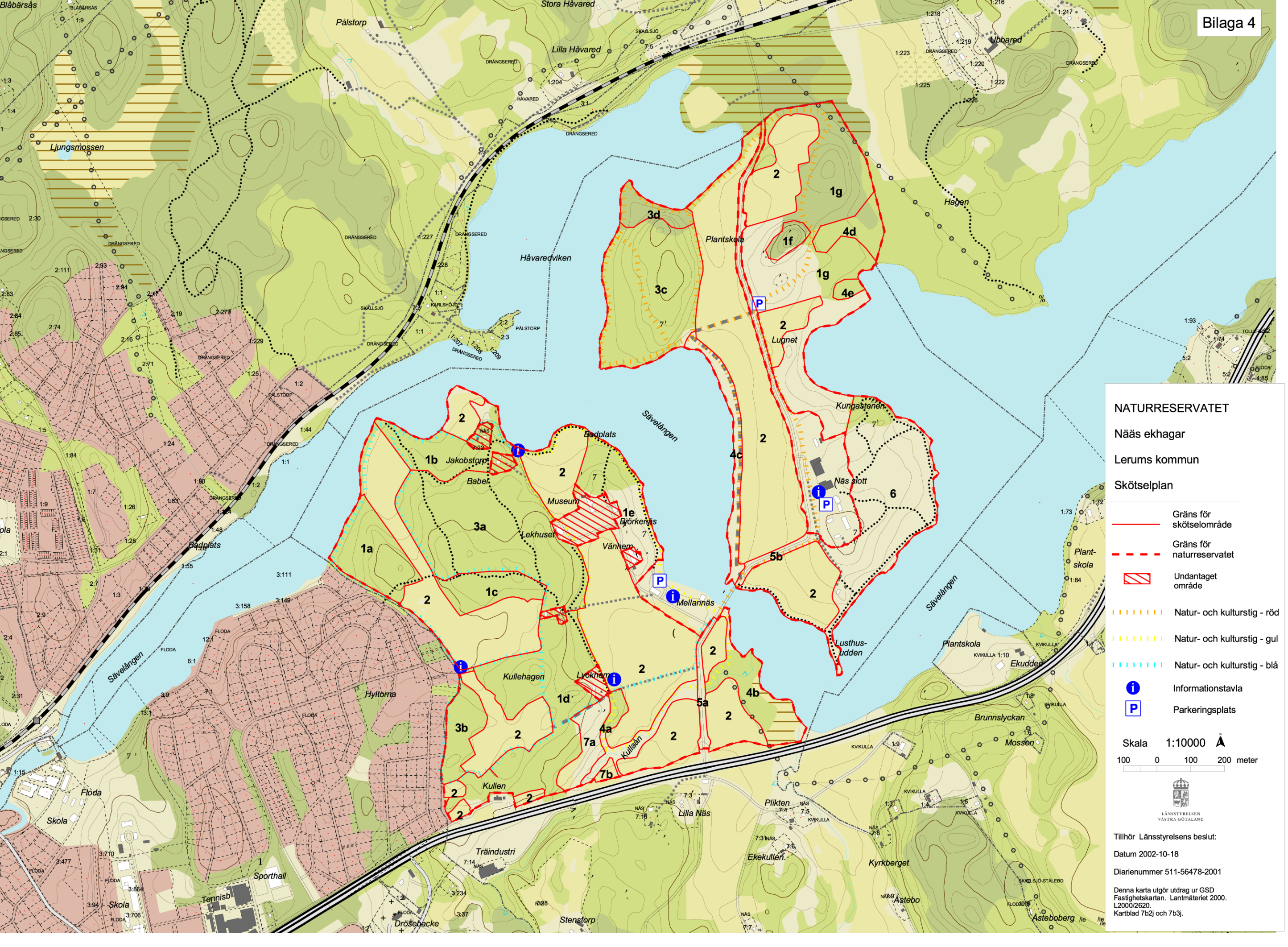
5 Dokumentation och uppföljning

En dokumentation av skötselåtgärder och deras effekt på flora och fauna är nödvändig för att se om den föreslagna skötselplanen följs och om målsättningen med naturreservatet uppfylls av de genomförda åtgärderna. Skötselplanen bör revideras då uppföljningen indikerar att behov finns. Naturvårdsförvaltaren ansvarar för att dokumentationen utförs och utvärderas.

6 Referenser

- Berg, A. 1933: Nääs Fabrik 1833-1933. Göteborg
- Cederberg, B., Löfroth, M. 2000. *Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Edgren, F.E. 1887 (2:a uppl. 1928): Vädtele härad. Göteborg
- Einarsson E. 1991: 100 års skogsbruk på Nääs. Examensarbete 1991. Sveriges Lantbruksuniversitet, Umeå
- GF natur & miljö 1992: *Hur naturvärdena i Nääs-Öijareds-området kan skyddas*.
- Greek, T. 1997: *Inventering av skalbaggar*, ej publ.
- Gärdenfors, U., 2000. *Rödlistade arter i Sverige 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Göteborg Förorter 1988: *Översiktlig naturinventering av Nääs-Öijaredsområdet*

- Hultengren, S. 1999: *Lavininventering på del av Nääs*.
- Jörälv, L. 1982: *Sällsamheter i Västergötland, del 2*. Stockholm
- Lagerqvist, B. 1985: *Nääs – Kulturhistorisk undersökning*. Gbg Univ. Inst. f. Konservators- och bebyggelseantikvarisk utbildning.
- Lerums kommun och Länsstyrelsen 1985: *Kulturminnesvårdsprogram för Lerums kommun*.
- Lerums kommun 1988: *Översiktlig naturinventering av Nääs-Öijaredsområdet*.
- Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1976: *Natur i Älvsborgs län*
- Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1986: *Lövskogsinventering i Lerums kommun*, Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1986:5.
- Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1989: *Områden av riksintresse för naturvård*
- Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1990: *Områden av riksintresse för kulturmiljövården*
- Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1994: *Värdefulla odlingslandskap i Älvsborgs län*. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1994:5
- Länsstyrelsens fauna och floraregister*, ej publicerat, uppdateras ständigt
- Mascher, C. 1998: *Äldre odlingslandskap och markanvändning på Nääs*, ej publ.
- Naturvårdsverket. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*.
- Ortnamnen i Älvsborgs län. *Delen XIII: Vättle härad*. Sveriges ortnamn. 1908
- Skogsstyrelsen. 1995. *Instruktion för Datainsamling vid inventering av nyckelbiotoper*. Jönköping.
- Skogsvårdsstyrelsen 1998: *Nyckelbiotopsinventeringen*, ej publ.
- Ström, S.J. 1758 (nytryck 1973): *Beskrivning om Wättle härad*. Skallsjö Hembygds- och Fornminnesförening
- Thorbjörnsson, H., Karlsson, L-E & Olson, B. 1985: *Nääs i äldre tider*. Skallsjö Hembygds- och Fornminnesförening
- Thorbjörnsson, H. 1990: *Nääs och Otto Salomon; slöjden och leken*. Helsingborg
- Waern, K. *Restaureringsplan för delar av Slottsparken på Nääs*. 1995
- Vägverket 1997: *Inventering av insektsfauna och lavflora på och kring fyra lindar i Nääs slottsallé*. Bilaga till arbetsplan väg E20 – Floda-Tollered, Lerums kommun.
- Widéll, E. 1978. *Skallsjöboken*

NATURRESERVATET

Näås ekhagar

Lerums kommun

Skötselplan

- Gräns för skötselområde
- Gräns för naturreservatet
- Undantaget område
- Natur- och kulturstig - röd
- Natur- och kulturstig - gul
- Natur- och kulturstig - blå
- Informationstavla
- Parkeringsplats

Skala 1:10000

100 0 100 200 meter

Tillhör Länsstyrelsens beslut:

Datum 2002-10-18

Diarienummer 511-56478-2001

Denna karta utgör utdrag ur GSD Fastighetskartan. Lantmäteriet 2000. L2000/2620. Kartblad 7b2j och 7b3j.